

Олн-келн улсин иньгллгън

(Партизана тодлврмудас)

Гражданск дән тбгсв. Орни-нутг хамхрсн тоотиг эклд яев. Хама чигн шин фабрикс, заводмуд, балгъсд, агъу куч-тә гидрозлектрстанис тосхг-дв, зуугъад километр тбмр болн челун хаалгъс тәгдв. Эн тост цугъар олн-келн улсин гарар нишдж, уурлж тосхг-дсмн, тедн хооридан гныг-ам-рг болв.

Советск олн улс иньгллгън фшистек бшәтирлә ноолдхл бас онц тодрха медгдв...

1941 джилин увл, чичкнск книтн шуургъта билә. Немшнр мана тбрсн орн-нутгин зуркнур—Москвәгъур әәрхлж зүтгдәлә. Ошәтнә гилдгтнв Беларуссин партизанмуд тбмр болн чолун хаалгъсар дару-дарунь цоклгъан түргәр цәклл-гън мет келжәв. Эн тоот Москван харсачирт йир ик дбнз белсмн. Мини толгъалджасн снц уурлврн партизанск ротд, арвн нәәмн келн әмтнә кбвуд-күүкд билә. Улм-улм партизанмудт хату-мбтү кунд джил болв.

Советск әәрмд эер-зев, техник икәр керглддәлә. Ошәти Сталинградур блн чон мет бөрлдж йовла. Ар уэгт—Ленинградиг бшәтир буслчкн билә. Эврәнн цегт дотрин

бат дарагъинь боли кучн-чид-лнв нивулхд эв-аргъ бгх ах керг ирв. Делгүднв Беларуссар боли Украинәр мана партизанск отрядмуд, полкс, бригад боли соединенс бшәтнә тбмр хаалгън релсиг эвдх дә сгв. Учр ним белсар йир олн тбмр хаалгъс, татс, сунг-гъг күүчлж эвдәд, бшәтнә йов-дг аргъинь таслвдн. Советск олн-әмтн эер-зевән улм батер збрулдж, немшин техникиг хамхлдиг ласв. Дәвржәсн бшәтнә эндү белгъинг аалл уга слзлвдн.

Партизанмуд, эер-зевәр кү-кс агсгдсн гитлеровск арвәд дивизиг бийурн шилдәлж, гол кучинь салвдлж, дәәлдг билә. Партин ЦК боли Советск правительств бшәтнә гилдгт сг-джәсн мана нсолдаг блр бел-гън гилтә гарлдж бурдәцхәв.

1943 джилин зун, гитлеров-цир Сталинградт дилдгдсн ашан хәрү авхар белддәлә. Орел-Курскин әргнд дәәлдхәр Варшава—Москва хоорндк чо-чолун хаалгъар „пантермудтә“ боли „тигрмудтә“ немшин див-изиг блр-сб уга нүтшллдж йовлджав.

Эврәнн ахлгч командириннв закрар ротан дахулад, дакад бийиннв гардврт нань чигн подразделенс авад, эн хаал-гъар немшин машиниг шаталж хамхлх даалгъвр авбув. Ию-лин хсәр шин сб, мини рот чо-лун хаалгъин хойр аминь цев-длж авад, 60 километрт кев-тв. Дбрвн танк легцшәтв, хойр танк агъарт бсрв, хойр сунгъгъин контрольн пунктн әнв тасрв. Ардан резин тбгәс-тә терг чирсн 29 автомашин боли нань чигн олн техник эвлвдн.

Эн аюлиг немшнр медджәсн биш. Немшин хойр полк ю-кү медлго, әәгъад сурдхләрн, бийснв хооридан нур болдж халлад, эврәннв салдсмудин брәл шахугъинь хорагъад уга

кесмн.

Пропойск балгъсна немшин полицейск гарнизог уга кетн гилж мана ах команд маднд закв. Эн закрвиг, цббкн салдс дахулад, эврә бийәрн кұдәхәр шиидүв. Әәхән меддго, орс Петр Козлов, збргтә украинец Георгий Прокопенко, эвтә-довта белорус Петр Мусь, шувтрсн шулун узбек Толя Исмайллов, ик чиртә деерән әәмшгтә даалгъвр кұдәхәр йовгдджахиг медчкәд, мадниг бийләгъән автн,—гидж сурц-хав.—„Мана ав“, „Черный“ (отрядт намаг нилгж нерәддг билә) мавиг сонгъслтн, ягъад болвчн эн даалгъвр кұдәхд бийләрн дахултн. Бидн муу-гъан үзүлхн угавдн,— гидж тедн ээрлв.

Лавта әдниг нандинм энәкриг мелсидән, теднд нилгж хәрү бгүв: „Иньгүд минн, тәдн цугъар нанд әлл унтәт, бичә му сантн, мадна дурта ницәг ямаранчн дәәсн диллж чадш-го. Мана дәәч седкл-уханд, эв-аргъд, хортн келү олн, ямр чидлтә болвчн даргдхмн. Тбр уга, йовцхай.“

Ора сб, тавули Ухласть—гид бичкн голнн ам кббгъад харнъгъу кбк моднаси гарад, даалгъвр иг кұдәхәр, мбрднннв шүрүн хатрларнв гарвдн. Эн

немшин полицейск гарнизонд, бичкн балгъснд, мана даал-гъвр-зааврар полицд цегл-джәсн нег цбкн улс билә, Талданар келхлә, тедн гарни-зонд полицнр болдж немшт цеглсн болад, мана закаг кұднв кұдәлмн. Тедн нбк-дәрн тәгн кун билә. Бәлзлж келсн часларн цугъар белн болчклж. Тегәд, мана бгсн темлгәр тедн харулчин зогсх постд цугтан бу-селмтәгъән кевтцхәлж. Намаг дахлж гарсн кбвуд, мнн зааврар, балгъснур энд-тендәс орлж ирдг хаалгъинг манад үлдцхәв. Эврән хар-нъгъу сббг ширтәд, кбблж йовх кергүрн бөрлүв.

Амтәхн нббрлән, ә угагъар казармд орлж ирәд, эндәс маднд кбдлжәсн улсиг терз, үүднд пулеметтәгъинь зогсач-кад 123 күүг селмтәгъинь гар бргүләд, бийдән орулвдн. Эдн бийснв орлж бгсн деерән, хал-джулав бәәсн немшин офи-церск казармиг хамхлад, кес-гинь авл.

Орун брлә ним олн улсиг моднд авч ирснд, әс байрлсн партизанмуд уга билә. Цуг эн хамг диллвр мана ни-сәәхн хооридан йовсна уршг.

Байрин йовлн дегд ик бол-снд мана ротн хот кегъәч Дмитрий Мельник, дбчн тав күрсн залу, шангъан тол-гъа деерән бргчкәд, байсад: „партизанмудин ни-нищнъ-гъу-иньгллгън менд болтха!“— гидж хәәкрсн дууна әнв хагъ-ташад, харнъгъу модн заагар дүүрән болад олв.

Мана уурлдж иньгллгън орн-нутгин түрү-зүдү дәәни залд цус асхад, әмән әрвлл уга, хортн диллх дутман улм батрад бсдг билә. Мана иньгл-лгън коммунизмн агъу ик тосхлтин тбрт улм икәр батр-джана, мана уурлдж иньгллгън цуг делкән олн әмтнә зүркнд тодрхагъар тббнрнә.

М. ХОНИНОВ.